

TARİH EĞİTİMCİSİ OLARAK SALİH ÖZBARAN

SALİH ÖZBARAN AS A HISTORY EDUCATOR

Akif PAMUK^{1*}

Köksal MUÇ^{**}

Öz: Türkiye’de tarih eğitimi alanına özgü yapılan çalışmalar incelendiğinde, bu alana dair çalışmaların çok eskiye dayanmadığına dair genel bir kanı hâkimdir. Bu genel kabulün oluşmasını, 1990’lı yıllarda yapılan tarih eğitimi tartışmalarının daha çok Kıta Avrupası ve Birleşik Devletler’deki tarih eğitimi tartışmalarının ülkemizin akademik ajandasında ortaya çıkışıyla açıklamak mümkündür. İlk dönem (Türkiye Modernleşmesi) göz ardı edildiğinde, çağdaş tartışmaların 1970’li yıllardan itibaren başlayarak gelişme gösterdiği, daha sonraki yıllarda özellikle 1990’lı yıllardan itibaren yurt dışına gönderilen doktora öğrencilerinin ülkeye dönmelerinin ardından tarih eğitimi çalışmalarının hız kazandığı bilinmektedir. Bu süreç içerisinde tarih eğitimi ile ilgili olarak kavramsal tartışmaların yanında eylem araştırmaları da yapılarak önemli bir birikim elde edilmiştir. Bu çalışmada ise tarih ve tarih eğitimi alanında çalışmalar yapmış ve Türkiye’de tarih eğitimi alanındaki çalışmaları başlatan ilk isimlerden biri olan Salih Özbaran’ın bu alana yapmış olduğu katkıları belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada Salih Özbaran’a ait kitap ve makalelerin yanı sıra Salih Özbaran’a referans veren bilimsel yazılar, doküman incelemesine tabi tutulmuştur. Ayrıca Salih Özbaran’ın kendisiyle ve bir öğrencisi ile yapılandırılmış sorular hazırlanarak mülakat yapılmıştır. Araştırma sürecinde Salih Özbaran’ın tarihçilik alanındaki çalışmalarının 16. Yüzyıl Osmanlı-Portekiz ilişkileri ekseninde olduğu, tarih eğitimi alanında yapmış olduğu çalışmalarını ise lise tarih ders kitapları üzerinde yoğunlaştırdığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Salih Özbaran, Tarih, Tarihçi, Tarih Eğitimi

Abstract: Examining the researches done about history education in Turkey, we see that researches done about this area don’t date back to very old times. It is possible to explain this general acceptance with the history education discussions made during the 1990s, especially the history education discussions in Europe and the USA showing up in our country’s academic field. Ignoring the first period (Turkey’s modernization), it is known that contemporary discussions has started growing during the 1970s and in the later years, especially since the 1990s, history education studies have accelerated with the returning of the doctoral students sent aboard to Turkey. During this period, not only conceptual discussions but also action researches have been made about history education which enabled to obtain an important accumulation. In this study, it is aimed to determine the contributions of Salih Özbaran, who

* Öğr.Gör.Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Tarih Eğitimi ABD, E-posta: akifpamuk@hotmail.com

** Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, E-posta: koksal.muc@gmail.com

made studies in history and history education field and who is one of the first people starting to make studies in history education in Turkey, to this field. In this study besides Salih Özbaran's books and articles, scientific writings that gave reference to him are subject to the document review. Also, there has been made an interview with Salih Özbaran and one of his students with structured questions. During the study, it is seen that Salih Özbaran's studies in historiography field is about 16th Century Ottoman-Portugal relations and that his studies on the history education field is focused on high school lecture books.

Keywords: Salih Özbaran, History, Historian, History Education

Giriş

Tarih eğitiminin neliği, amaçları, yöntemleri üzerine yürütülen tartışmalar formal eğitimin kurumlaşması süreciyle doğrudan ilişkilidir. Formal eğitim kurumu olarak okul, çağının değerlerini gelecek nesillere aktararak bireyin sosyalleşme sürecinde etkin rol oynar. Eğitime yüklenen amaçlar aynı zamanda tarih eğitiminin de amaçlarını belirlemektedir. Tarih eğitimi üzerine yürütülen tartışmalar egemen okul/eğitim anlatısıyla doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda tarih eğitimi tartışmalarının ortaya çıkışını, moderniteye ve modernitenin kurumlarına bağlamak mümkün gözükmemektedir. Türkiye örneğinde ise, tarih eğitimi tartışmalarının görece güncel ve yakın dönemin tartışmaları olduğuna dair genel bir kanı hâkimdir. Bu genel kabulü, 1990'lı yıllarda yaygınlaşan tarih eğitimi tartışmalarının daha çok Kıta Avrupası ve Birleşik Devletler'deki tarih eğitimi tartışmalarının ülkemizin akademik ajandasında ortaya çıkışıyla açıklamak mümkündür. Hâlbuki ülkemiz örneğinde bu tartışmaların başlangıcını, Osmanlı eğitim modernleşmesi olarak belirlemek gerekir. Bu çerçevede Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile başlayan Osmanlı eğitim modernleşmesi bir tarafıyla modern eğitimi yapılandırırken, diğer taraftan da tarih derslerinin okullarda okutulmaya başlaması açısından tarih eğitimi tartışmalarının başlangıcını temsil etmektedir. Nitekim tarihsel olarak bu süreçte Emrullah Efendi'nin eğitimdeki modernleşmenin, ilköğretimden değil yükseköğretimden başlanması gerektiğine dair görüşlerini ifade eden Tuba Ağacı Nazariyesi ve bu Nazariyeye karşı çıkan ve eğitim modernleşmesinin para, bina ve teçhizat meselesinden çok öğretmen eğitiminin temel alınmasını ifade eden Satı Bey, Prens Sabahattin, Ziya Gökalp gibi birçok düşünür, eğitimin temel niteliğine dair tartışmalar yürütmüşlerdir (Dönmez ve Oruç, 2006). Genel eğitim tartışmasının yanı sıra Satı Bey'in Tarih Usul-u Esasiyesi isimli makalesi, günümüzdeki tarih eğitimi tartışmalarının başlangıcı niteliğindedir. Satı Bey'in tarih eğitimine dair noksan olarak

gördüğü “okullarda kullanılabilir, eğitim-öğretime uygun, kullanışlı, eğitim ilminin yöntem ve kurallarına, aynı zamanda eğitimin amaçlarına uygun ve elverişli kitapların azlığı” gibi konular bugün de tartışılmaktadır (Dönmez ve Oruç, 2006: 41). Benzer biçimde Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçiş sürecinde, “Tedrisat-ı Tarihiyye ve Tarih Kitapları” makalesiyle Ahmet Refik Altınay, “Mekteplerde Tarih Dersi” makalesinde tarih öğretiminin amaçları ve tarih öğretim yöntemleri gibi konulara değinen Ali Reşat, tarih eğitimi ile ilgili bugünkü tartışmaları anımsatır biçimde hem amaçlar hem de öğretim yöntemleri üzerine fikirlerini ifade eden İsmail Hakkı Baltacıoğlu tarih eğitimi tartışmalarına örnek gösterilebilir (Ata, 2000; Keleş ve Kiriş, 2006; Türk, 2011). Osmanlı Devleti’nin son dönemlerine göre Cumhuriyetin ilk yılları tarih eğitiminin pedagojik tartışmalarından çok, Türk Tarih Tezi bağlamında tarih yazımı tartışmalarının yoğunlukta olduğu dönemdir. 1990’lı yıllara kadar tarih eğitiminde pedagojik tartışmalar, Osmanlı modernleşmesi dönemine göre oldukça zayıf kalmıştır. 1990’lı yıllardaki tarih eğitimi çalışmalarını, araştırmacıların kişisel ilgilerinin bir sonucu olarak görmek mümkündür. Tarih eğitimi çalışmalarının kurumsallaşması ise YÖK – Dünya Bankası Projesi çerçevesinde yurt dışına doktora eğitimi için gönderilen araştırmacılar ve bu çerçevede üniversitelerde tarih eğitimi anabilim dallarının oluşturulması ile başlamıştır. Bu alanın kendine ait özel bir alan olarak tanımlanması ve üniversitelerde anabilim dalı olarak faaliyet göstermesi, tarih eğitiminin nasıl yapılması gerektiği konusundaki tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Yapılan bu tartışmaların dünyada yapılan tartışmalardan çok da azade olmadığı ve bu tartışmaların ülkemiz tarih eğitimcileri tarafından da takip edildiği anlaşılmaktadır.

90’lı yıllar, daha sonraki yıllarda kurumsallaşacak olan tarih eğitimi anlayışlarının belirleyicisi olmuştur. Politik olarak iki farklı bakış açısının (Türk – İslam sentezi ve sosyal demokrat ve sol anlayış) ortaya çıkışını da temsil eden bu dönemin araştırmacılarından olan Salih Özbaran, sosyal demokrat ve sol bir geleneğin tarih eğitimi kanadını temsil etmektedir.

1963 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü’nü (ve beraberinde Çapa Yüksek öğretmen Okulu’nu) bitiren Salih Özbaran, Cengiz Orhonlu danışmanlığında “Hasan Beyzâde Ve Tarih” konusu ile bitirme tezini tamamlamıştır. 1969’da Londra Üniversitesi’nde tarih doktorasını Parry’nin danışmanlığında “The Ottoman Turks And The Portuguese In The Persian Gulf (1534-1581) adlı teziyle

tamamlamıştır (Özbaran, 1997: 2015). İlk dönem araştırmalarını tarih alanında gerçekleştiren Salih Özbaran, bu alanda önemli başvuru eserleri ortaya çıkarmıştır.

Salih Özbaran, tarih eserleri yanında tarih eğitimi ile ilgili çalışmalar da yapmıştır. 1978 yılında Türk Eğitim Derneği tarafından “Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilimler Öğretimi ve Sorunları” toplantısı düzenlenmiştir. Bu toplantıda, ortaöğretimde sosyal bilimlere dayalı derslerin öğretiminde yaşanan problemleri tartışmaya sunarak çözüm önerileri getirmeye çalışılmıştır. Bu toplantıda Salih Özbaran, ağırlıklı olarak orta öğretimde tarih öğretiminin problemlerini tartışmış ve yerinde tespitlerde bulunmuştur (Demircioğlu, 2008: 438). Özbaran, ülkemizde farklı seviyelerde tarih öğretiminin problemlerine teorik olarak teşhisler koymuş ve çözüm önerileri sunmuştur. Bu konulara ek olarak ders kitapları da Salih Özbaran’ın ilgi alanına girmiştir. Bu çerçevede Salih Özbaran’ın teşvikiyle 1994 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi’nin düzenlediği “Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Sempozyumu” önemli bir etkinliktir. Daha sonra Özbaran (1995) tarafından aynı adla yayına hazırlanan sempozyum bildirilerinden oluşan kitap, Türkiye’de tarih eğitimi konusunda farklı disiplinlerden gelen birçok akademisyenin görüşlerini ortaya koymasından dolayı önemlidir.

Salih Özbaran, ülkemizde yapılan tarih eğitimi tartışmalarında, dönemi itibarıyla 1990’lı yılların önemli isimlerinin arasında yer almıştır. Tarih yazımı bağlamında tespit ettiği problemlerin yanında, tarih eğitiminin nasıl olması gerektiği ve özellikle ders kitapları üzerinden başlayan tartışmada bir ilki temsil eder. Tüm bunların yanı sıra Salih Özbaran’ı önemli kılan noktalardan bir diğeri de kendi döneminde dünyada var olan tarih ve tarih eğitimi tartışmalarını ülkemize taşıması ve bu konuların akademi camiasının ajandasına yer almasını sağlamasıdır.

Bu bağlamda çalışmanın amacı; Türkiye’de tarih eğitimi ve orta öğretim ders kitapları üzerinde tartışmaları başlatan ilk isimlerden biri olan Salih Özbaran’ın tarih ve tarihçiliğinin yanında tarih eğitimi ve tarih ders kitapları ile ilgili fikir ve değerlendirmelerini ortaya çıkarmaktır.

Araştırmanın problem cümlesi, “Türkiye’de tarih eğitimi alanında çalışmalarda bulunan isimlerden biri olan Salih Özbaran’ın tarih eğitimi çalışmalarındaki rolü nedir?” sorusudur. Bu problem cümlesi çerçevesinde cevapları aranacak alt problemler ise şunlardır;

Bir tarih eğitimcisi olarak;

1. Salih Özbaran'ın bilimsel olarak etkileşimde bulunduğu önemli isimler kimlerdir?
2. Salih Özbaran'ın alan eğitimine katkısı nedir?
3. Salih Özbaran'nın eserlerinde değişim ve süreklilik gösteren kavramlar nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni ve Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. “Durum çalışması gerçek yaşam ile bir durum ya da belirli bir zaman aralığındaki durumlardan çoklu bilgi kaynakları yoluyla ayrıntılı bilgi toplayan betimleme ya da temalar ortaya koyulan nitel bir yaklaşımdır” (Creswell, 2015: 97). Durum çalışması ile belirli bir duruma ilişkin, yani Salih Özbaran'ın tarih eğitimine yaptığı katkılar ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.

Çalışmada veri toplama aracı olarak doküman incelemesi ve mülakat kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgunun veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada doküman olarak Salih Özbaran'ın tarih eğitimi anlayışını ortaya koyan kitaplar ve makalelerinden iki tanesinin yanı sıra, Salih Özbaran'ın Cumhuriyet Gazetesi'nde yazmış olduğu yazılar taranmıştır. Doküman incelemesine ek olarak Salih Özbaran'ın kendisi ve bir öğrencisi ile mülakat yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde, özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde

düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259). Bu bağlamda Salih Özbaran'ın tarih eğitimi ile ilgili çalışmaları temalaştırılıp, analiz edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde bulgular, Salih Özbaran ve etkileşimleri, Salih Özbaran ve alan eğitimi, tarihçilikten, tarih eğitimciliğine başlıklarıyla sunulacaktır.

Salih Özbaran ve Etkileşimleri

Bireyin düşüncelerinin gelişmesinde ve çalışma alanlarının ortaya çıkmasında alanla ilgili ilk karşılaşmalar ve ilk etkileşimler önemlidir. Salih Özbaran'ı etkileyen isimlerin ortaya çıkartılması için İstanbul Üniversitesi'nde eğitime başladığı yıllardan itibaren eğitim aldığı tarih bölümündeki etkileşimlerine bakmak gerekir. Bu bağlamda Salih Özbaran, günümüzde de tarihçilik alanında önemli bir yere sahip olan Cengiz Orhonlu danışmanlığında, 1963 yılında bitirme tezini tamamlayarak ilk çalışmasını gerçekleştirmiştir. Yine bu bağlamda Özbaran'ın lisans eğitimini aldığı hocalarından, Halil Sahillioğlu ve Mehmet Cavit Baysun gibi isimlerden etkilenmiş olduğunu yazılarında görmenin yanı sıra daha sonra akademik hayatı içerisinde etkileşimde bulunduğu farklı isimleri de görmek mümkündür.

Bu bağlamda Salih Özbaran'ı etkileyen önemli isimlerden bir diğerinin Şerafettin Turan olduğu anlaşılmaktadır. Şerafettin Turan'ın kendisine özellikle arşiv kullanımında yardımlarının dokunduğunu belirtmekte ve bu çerçevede ondan övgü ile bahsetmektedir. Yine bu bağlamda değerlendirilebilecek 1975 yılında Felsefe Kurumunun düzenlediği "Türkiye'de Tarih Eğitimi" adlı seminerde Şerafettin Turan'la olan etkileşiminin örneklerini görmek mümkündür. Yapılan bu seminer, tarih eğitimi açısından da büyük bir önem taşımaktadır. Bu semineri tarih eğitimi için önemli kılan birçok noktanın bulunmasına karşın, tartışılan konuları tematik hale getirdiğimizde; tarih eğitiminin bütünlükten yoksun olduğu, gereksiz ayrıntı ve ezberci sistemin bulunduğu, kronoloji sıkıntısı yaşandığı, sosyal bilimlerle tarih alanı arasında olması gereken ilişkinin var olmadığı, öğrencilerin öğretim sürecine aktif katılımının

sağlanamadığı gibi konular olduğu anlaşılmaktadır. Bu seminerde Şerafettin Turan, Nejat Göyünç, Emre Kongar, Mete Tunçay, Enver Ziya Karal, İlber Ortaylı gibi isimler tarih eğitimi sorunlarını dile getirmişlerdir. Nitekim Salih Özbaran'ın da 1979'larda bu tür konuların üzerine eğilmesinin, tarih eğitimi için çalışmalarına başlamasının ve farklı bakış açısı kazanmasının bu seminerdeki kişiler ile ilişkilerinin etkisi olduğu söylenebilir. Salih Özbaran yine bir yazısında Şerafettin Turan'dan bahsederken şu sözleri kullanmıştır; "... o zamanlar pek ölçemediğim bilge kişiliğini, kibar davranışlarını ve mükemmel bir öğretmenin sevecenliğini yıllar sonra, mesleğimin içinde ilerlemeye çalıştığım zamanlarda daha iyi anlayabilecektim..." (Özbaran, 2011: 104).

Salih Özbaran'ın akademik olarak etkilediği isimlere bakıldığında iki isimden söz edebiliriz. Bunlardan ilki, öğrencisi Marmara üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Yücel Kabapınar'dır. Bu bağlamda Yücel Kabapınar'a yönelttiğimiz soruya karşılık olarak; "*Salih Özbaran'ın beni etkilediği en önemli noktalardan biri akademisyen kimliği olmuştur. Kendisinin çok önemli bir akademisyen kimliği vardı. Hoca otoriteler karşısında eğilen bir karaktere sahip değildi. Hocanın bu duruşu, özellikle çalışmalarımı ve kendi akademisyen duruşumu etkilediği söylenebilir. Çalışmalarımın devam ettiği süreçte bana sürekli olarak İngilizcemi geliştirmemi önerirdi. Bu alanda yaptığım çalışmalarda özellikle ufuk açan fikirleriyle beni etkilediği söylenebilir*" yanıtını vermiştir. Öğrencilerinden bir diğer isim ise Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Erdal Arslan'dır. Bu isimlerin danışmanlık görevini üstlenmiş ve çalışmalarının özellikle tarih eğitimi ve ders kitapları üzerinde yoğunlaşmasını teşvik ettiği görülmüştür.

Salih Özbaran ve Alan Eğitimi

Salih Özbaran'ın tarih eğitimine olan katkısının, onun asıl ilgi alanı olan tarih ve tarihçilik tartışmasından ortaya çıktığını görülmektedir. Başlatılan tartışmanın niteliğine bakıldığında öncelikle tarihin ne olduğu tartışmasının önemli yer tuttuğu görülmüştür. Bu bağlamda Salih Özbaran'ın incelemiş olduğumuz bir makalesinde ilk olarak 'tarih nedir?' sorusunu tartışmaktadır. Özellikle bu konuyu bütün boyutları ile tartışmaya çalışmıştır. Daha sonra tarihçinin elinden çıkmış bir tarih kitabı hazırlanmasının önemine ilişkin bilgiler vermektedir. Tarih tanımlamaları ve dünyada tarih alanında tanınmış kişilerin, 'Tarih nedir?' sorusuna vermiş olduğu cevaplar yer almaktadır. Bu isimler arasında Thomas Carly, Bernard Lewis, İbrahim Kafesoğlu gibi alanda önemli

isimlerin yanında materyalist tarih görüşü ve Annales Ekolünün tarih anlayışına yer vermiştir (Özbaran, 1979).

Salih Özbaran'ın bu alana yapmış olduğu katkılardan biri de tarih ders kitaplarının niteliğine dair yapmış olduğu tespitlerdir. Bu bağlamda yapılan birçok tespit incelendiğinde genel olarak Özbaran'ın üzerinde yoğunlaştığı konulardan birinin ders kitaplarında “ötekiler” karşısında “bizler” savının olduğudur. Kitaplarda görülen “biz ve öteki” kavramlarının var olması, kolektif kimliklerin de var olduğunun göstergesidir. Bu bağlamda bireysel kimliklerin ortak tarih anlatısına referans vererek oluşturdukları biz kategorisi, bireysel kimliğin kolektif kimliklerle iç içe geçmesini sağlar (Pamuk, 2014: 123). Bunun bir tezahürü olarak ise Özbaran, tarih öğretimi içinden çıkarılan konuların “bizden olmayanlar”ı kapsayan konular olduğunu ya da bize yapılan düşmanlıkları tescil etmek için kullanılan birkaç cümle ile bahsinin geçtiğini vurgulamaktadır (Özbaran, 2015: 151). Bu durumun ortadan kaldırılması için Özbaran, tarihsel metinlerde var olması gereken söylemin, bir ırk veya sınıf ayrımını meşrulaştırıcı özellikler taşıması gerektiğini ifade etmektedir (Özbaran, 2015: 197).

Salih Özbaran, ders kitaplarındaki konuların içeriğinin birçok disiplinin kullanımıyla oluşturulması gerektiğini belirtmektedir. Buna örnek olarak ise 1980'li yıllarda Türk-İslam sentezi içerisindeki bilgilerin özellikle Osmanlı tarihlerinin güncel olan disiplinler içerisinde değerlendirmeden uzak olduğu, dünya nazarında pek az değeri kalmış ya da geçerliliği artık savunulmayan bu bilgilerin gelişmeleri yansıtmadığı ve kendi coğrafyalarındaki bölgesel nitelikleri dahi anlamaya erişemediği tespitinde bulunmaktadır (Özbaran, 2015: 195). Bu bakış açısında Özbaran'ın tarih yazımına dair tutumu etkilidir. Tarihin tek disiplinli bir yaklaşım yerine farklı disiplinlerle birlikte var olabileceğini kabul eden Annales Ekolü'nün bakış açısı Özbaran'ın tarih yazımı tutumunu belirlemektedir. Benzer biçimde tarihin öznesinin büyük adamlardan diğerlerine, konusunun da büyük adamların tarihinden sosyal tarihe dönüşmesinde etkili olan bu düşüncenin izlerini, Özbaran'ın tarih ders kitaplarına getirdiği eleştirilerde görmek mümkündür.

Salih Özbaran'ın çalışmalarında, orta öğretim tarih ders kitaplarına yoğunlaşmasını ve tarih ders kitaplarına dair yaptığı eleştirilerin ortaya çıkışını öğrencisi şu sözlerle aktarmıştır;

Özbaran, 12 Eylül darbesinin ardından tarih ders kitaplarında yoğun olarak işlenen ideolojinin Türk-İslam sentezi olduğu dönemde bu ideolojiye karşı

çıkmiştir. Özbaran ders kitaplarındaki ötekileştirmeye karşı durmuştur. Özellikle bu şekilde tarihin ve tarih ders kitaplarının ideolojik olarak kullanımına karşı muhalif bir tavır sergilemiştir. Özbaran'ın bu alana yapmış olduğu katkının sınırlı olmasının yanında bu alana dikkat çeken ilk isim olması açısından çok önemli bir yere sahiptir.

Salih Özbaran'ın yapmış olduğu eleştirilerden bir diğeri de tarih ders kitaplarının çağdaşlığı üzerine olmuştur. Türkiye'de yapılmakta olan tarih eğitimi ile Kıta Avrupa'sındaki tarih eğitimini niteliksel olarak karşılaştırarak farklılıkları ortaya koymuştur. Buna örnek olarak Kıta Avrupa'sında 1972'de Okullarda Tarih Projesi'nin (The Schools History Project) öngördüğü eğitimde, kanıtın değerlendirilmesi, empati de denilen tarihsel imajın geliştirilmesi, neden, değişim, süreklilik gibi kavramların kullanıldığına değinmiştir. Slater (1989)'e göre: "Bu dönemin tarih öğretimine bu yüzyılda en önemli ve yararlı etkiyi yapan, tarih öğretimin standartlarını yükselten etkileri olmuştur" (akt., Özbaran, 1997: 140). Salih Özbaran'ın çağdaşlığı konusunda öğrencisi şu değerlendirmede bulunmuştur:

Özbaran'ı önemli kılan en önemli unsurlardan biri de onun çağdaş olmasıdır. Yani yaptığı çalışmalar ve yazdığı yazılar itibariyle o dönemde dünyada ne olup bittiği konusunda haberdar olan bir isimdir. Döneminde dünyada tartışılan ve gelişen çalışmaları bilen ve bunu çalışmaları ile burada göstermeye çalışan bir isimdir.

Salih Özbaran, Türkiye'deki tarih ders kitaplarının eleştirisinde Halil İnalıcık'ın "*okul tarih kitapları yeni bakış açılarıyla, yeni bir zihniyetle, yeniden yazılmalıdır*" sözüne yer vermiştir. Nitekim Salih Özbaran, bu ifadeleri biraz abartılı bulmakta fakat yine de İnalıcık'ın değindiklerinden hareketle, Türkiye'deki tarih ders kitaplarının bu tür eleştirileri fazlasıyla hak ettiğini düşünmektedir (Özbaran, 2015: 169). Özbaran, ders kitaplarındaki konuların tarihin heyecanı ve büyüleyiciliğini yansıtmadığını, öğrencilerde tarihsel empati duygusunu, tarihsel bütünlük için gerekli olan geçmiş-günümüz ve gelecek arasındaki sürekli ilişkiye dair duyarlılığı oluşturmadığına dair tespitlerde bulunmaktadır (Özbaran, 2015: 196).

Salih Özbaran, (1992) Cumhuriyet Gazetesi'nde yazmış olduğu bir yazısında ders kitaplarına dair şöyle bir değerlendirme yapmaktadır:

Evrensel boyutlarda gezinmeyi adeta reddeden, merkezi anlayışları sarsmak istemeyen, her dönemi bildiklerini sanarak öğrencilerin her sınıfı için yazan “malumatfuruş”ların egemenlikleri sürüp gitmiştir, sürüp gitmektedir. Bu ve benzeri eksiklikler, engellemeler ve kuşklar yüzündendir ki son 30-40 yılda Türkiye’de (nadiren de olsa) ve dünya genişliğinde tarih için öneriler, tanımlar, amaçlar, konular ve içerikler tarih kitaplarına yansıtılmamıştır.

Salih Özbaran’ın dikkati çeken önemli tespitlerinden birisi, tarih ders kitaplarındaki düşman tespiti nitelendirmesidir. Vatanın kazanımında ne gibi fedakârlıklar yapıldığını, buralara ne zahmetlerle gelindiğini sorgulatarak, vatandaş yetiştirme aracı olarak ders kitapları kullanılmaktadır. Bilhassa uğradığımız ihanetler, gördüğümüz dostluklar nelerdir sorgulamasıyla kendi deyimiyle “düşman tespiti” yapılmaktadır. Bu durum, tarih aracılığıyla ötekinin geçmişte inşası anlamına gelmektedir (Pamuk, 2014).

Salih Özbaran’ın tarih ders kitapları üzerine tartışmaları öğrencisi tarafından şöyle tanımlanmıştır:

Salih Özbaran, tarih ders kitapları üzerinde önemle durmuştur. Ders kitaplarına egemen söylem tarafından her dönemde farklı olarak yüklenen anlam yüklenmesi ve ders kitaplarının bu egemen söylem tarafından bir ideolojik aygıt olarak kullanılmasına dikkat çekiyor ve bunun tartışılmasını mümkün kılmaya çalışıyor. İşte bu noktada Salih Özbaran muhalif bir bakış açısı ile dikkat çekmeye ve bununla ilgili ilk adımları atıyor.

Salih Özbaran tarih eğitiminin sorunlarından bahsederken tematik olarak şu eksikliklerden bahsetmektedir;

- Kaynak aktarımı
- Sosyal bilimlerle ilişki yoksunluğu
- Felsefi bakışın olmaması
- Kronolojik gereksiz bilgi
- Çağdaş tarihin olmaması (II. Dünya Savaşı, İnönü ve DP dönemi gibi)

Salih Özbaran’ın tarih eğitimine yapmış olduğu önemli katkılardan biri de tarih eğitiminin sorunlarına önemli ölçüde nüfuz eden seminer ve konferanslarda sunmuş olduğu bildirimlerin yanı sıra kendisinin düzenleme kurulunda bulunduğu tarih eğitimi konferanslarıdır. Katılmış olduğu konferanslardan biri 1987 yılında Türk Eğitim

Derneği'nin "Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilimler Öğretimi ve Sorunları" adlı toplantısıdır. Özbaran, toplantı için kendisinden istenen bildiride tarih ders kitaplarını taramıştır. Bu bildiride tespit etmiş olduğu sorunlar tematik olarak; tarihin tanımı, amacı, boyutları ve yaklaşımların çok geride kalması, tek ve yanlı biyografi niteliğinde olması, yakın dönemlerin yer almaması ve bu sebeple bağlantı kuramayıp ezber yapılması olarak toplanabilir. Bu toplantıda Özbaran, ağırlıklı olarak öğretimde tarihinin problemlerini ortaya koyarak tartışmaya açmış ve önemli tespitlerde bulunmuştur (Demircioğlu, 2008: 438).

Bu sempozyumlardan bir diğeri ise 29 Eylül – 1 Ekim 1994 tarihleri arasında Tarih Vakfı ve İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Buca Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Anabilim Dalı tarafından gerçekleştirilen "Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları" konulu sempozyumdur. Bu sempozyumda, tarih öğretimi ve orta öğretim tarih ders kitapları üzerine farklı çalışmaların sunulmasıyla alana önemli bir katkı sağlamıştır (Demircioğlu, 2008: 438). Salih Özbaran'ın Cumhuriyet Gazetesi'nde yazmış olduğu yazıda sempozyumun amacı şöyle belirtilmektedir:

Tarih öğretiminin günümüzde ulaştığı evrensel düzeyi yakalamak ve tarih eğitimi diye müfredattan ders araçlarına kadar çağdaşlığı yakalamaktan uzak, aşırı milliyetçi öğelerle yüklü sistemin değişmesini gündeme getirmektir. Mevcut sistemde öğrencilerle tartışılmayan dolayısıyla yorum yapmaya fırsat tanımayan, ancak ezberlenebilen bilgiler yüklenilmekte ve insanların bugünü anlamalarına fırsat verilmemektedir. Talim Terbiye Kurulu'nun yönlendiriciliğindeki bu yapılanmanın ulaştığı olumsuz sonuçları, bilimsel düşünce çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Resmi tarih yaklaşımının giderilmesi; tarih öğretiminde çağdaş, evrensel yöntemlerin uygulama alanına konulmasını sağlamak sempozyumun temel çerçevesini oluşturmaktadır (Özbaran, 1994: 4).

Özbaran, Cumhuriyet Gazetesi'ndeki yazısında bu sempozyumun sonuçlarını maddeler halinde şu şekilde aktarmıştır:

- Sempozyumda varılan sonuçlara göre, ders kitaplarındaki aşırı milliyetçi unsurların çıkartılarak, tarih derslerinin düşman tespit etme anlayışından uzaklaştırılması gereği vurgulandı.

- Barışçı, evrensel, geçmişle bugün arasında milliyetçi ve etnosantrist (kültür merkezli) bağlar kurmayan, geçmişle sadece “biz” ve “bizimkiler” açısından bakılmasının yaratmış olduğu sakıncaların giderilmesi gerektiği üzerinde duruldu. Tarih öğretmenin müfredat sınırları içine hapsedilmemesi isteği dile getirildi. Öğretmenin; tarihçiliğin günümüzde ulaştığı çağdaş kazanımları yakalaması için dar kalıplar içinde hareket ettirilmesinden vazgeçilmesi gerektiği sonucuna varıldı.
- Tarih öğretmenin uluslar, ırklar ve dinsel gruplar arasındaki anlayışı, hoşgörü ve dostluğu desteklemesi gerektiği vurgulanarak öğrencilerin evrensel bir bakış açısı yakalaması için geçmiş ve güncel sorunların yorumunda ulusal sınırların aşılması ve koşullarda öğrencilere yaşadıkları ülkenin dış dünyadan ayrı olmayıp bir bütünün parçası olduğu düşüncesinin egemen kılınması istendi (Özbaran, 1994: 4).

Türkiye’de tarih eğitimi üzerine yapılan önemli toplantılardan birisi olan bu sempozyumda önemli isimler de bildiri sunmuştur. Bu toplantıya birçok tarihçi, tarih eğitimcisi, eğitimci ve sosyal bilimcinin yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu’ndan yetkililer katılmıştır. Bu sempozyumda sunulan bildirilerin yanında, tartışılan konular da Türkiye’deki tarih eğitiminin seyrini önemli ölçüde etkilemiştir. Salih Özbaran’ın katılmış olduğu önemli sempozyumlardan bir diğeri, yine Tarih Vakfı etkinlikleri içinde Haziran 1995 tarihinde Halil Berktaş’ın sorumluluğunda, Boğaziçi Üniversitesi’nde düzenlenen “Tarih Eğitimi ve Tarihte ‘Öteki’ Sorunu” konulu sempozyumdur. Bu her iki uluslararası sempozyumda eğitim ve öğretim sorunları, “biz” ve “ötekiler” bağlamında ele alınmıştır (Özbaran, 2015: 169).

Salih Özbaran, kendisi ile yapılan mülakatta alan eğitimine yaptığı katkıyı şu sözlerle ifade etmiştir:

Yaptığım çalışmalarla tarih eğitime nasıl bir katkı sağladığımı sorusuna vereceğim kesin bir yanıtım olamaz. Böyle bir değerlendirmeyi, şüphesiz, tarihçiler ve onu eğitim ve öğretimde uygulayanlar yapabilir. Ben sadece şu kadarını söyleyeyim: Eğer bir katkı söz konusu ise bu, tarih eğitim ve öğretim yöntemlerinde öğretmenin uyguladığı biçimlere itirazlardan ziyade, tarihçiliğin bu alanda hayli geride kalmış olduğunu saptama ve tarihçilere bu bağlamda sorunlara el atmak için yaptığım önerilerdir. Akademik tarihçiliğin kendi ortamında dahi geliştiremediği, başka bir dille ifade edersem, geçmişe yönelik

kimi olay ve olguların saptamasında gösterilen özenin öğretime iyi yansıtamadığı yolunda yaptığım tespitlerdir. Hiç şüphe yoktur ki, her öğretmen kendisinin tarihçisidir; ancak bu yönde ortaya konmuş olan gelişmeleri izlemek yükümlülüğündedir. Kendime ve anılan konuda 1980'li ve 90'lı yıllarda benimle çalışan öğrencilerime yönelik, hatta daha sonraki yıllarda kimi üniversitelerde ve özellikle Tarih Vakfı'nın yayınladığı değerlendirmeler bağlamında-etkilemeler olduysa bundan çok memnunluk duyarım.

Tarih eğitimi çalışmalarında, tarih ders kitapları bağlamının ortaya çıkışında kuşkusuz Salih Özbaran'ın etkisi büyüktür. Nitekim Özbaran'ın doktora eğitimi aldığı sırada karşılaştığı Annales Ekolü ve onun yansımaları olarak tarihçi bakış açısını Türkiye'deki tarih ders kitaplarına yaptığı eleştirilerde görmek mümkündür. Diğer taraftan politik duruşu da benzer biçimde, tarih ders kitapları ve iktidar ilişkilerini ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. Özbaran'ın tarih ders kitaplarında tartışmaya açtığı tarihteki "biz" ve "öteki" kavramları Tarih Vakfı'nın da Türkiye'deki tarih ders kitapları özelinde yaptığı çalışmalarla birleşince 1990'lı yılların tarih eğitimi tartışmalarının ana bağlamını tarih ders kitapları oluşturmuştur.

Tarihçilikten, Tarih Eğitimsine

Salih Özbaran, (2015: 22) lisansta tarih bölümü okunmasının ardından kendini klasik tarihçi olarak nitelerken, özellikle dönemin tarihçilik anlayışına uygun olarak kendisinin de belgelerin tarihi geçmişi aydınlatmada yeterli olduğu görüşünde olduğunu, tarih dünyasının nerelere ulaştığının ve tarih felsefesinin boyutlarının farkında olmadığını belirtiyor. Özbaran 1970'li yıllardan itibaren Türkiye'de tarih araştırmaları ve yaklaşımlarında ufuk açan çalışmaların başladığını ve bu yapılan çalışmalarda özellikle klasik tarihçilerin sorgulanmaya başlandığını bu kesimin üretmiş olduğu eserlerin eleştiriye tutulduğunu belirtiyor. Bu eleştirel sürecin ardından Özbaran'ın ürettiği eserlerinin, dönemin eleştirel süreci doğrultusunda bir değişim yaşamış olduğu düşünülebilir. Özbaran'ın özellikle değişim yaşadığı bir diğer önemli husus ise tarih ve tarihçilik bağlamında eserler üretirken özellikle 1990'lı yıllarda tarih eğitimi alanına eğilmesi ve bu alanda önemli eserler üretmesi ve faaliyetlerde bulunmasıdır. Bu durum bir tarafıyla aldığı tarihçilik nosyonunun Türkiye'deki tarihçilik anlayışında ve tarih ders kitaplarında karşılığının aranmasıdır. Nitekim Salih Özbaran kendisi ile yapılan mülakatta, yaşadığı değişimi şöyle ifade etmektedir; "*Beni tarih*

eğitimi üstüne eğilmeye iten birkaç sebep sayabilirim: Her şeyden önce, akademik dünyanın giriştiği tarih incelemeleriyle ortaya konulan sonuçların, tarih öğrencisine ve meraklısına ulaştırılmamış olduğunu görmemdi. Buna ek olarak da, (güya) bilimsel tarih çalışmalarına dayandığı sanılan tarih ders kitaplarının yetersizliği, nitelik ve pedagojik eksikliğiydi. 1985 yılında Buca Eğitim Fakültesi'nde üslendiğim görevlerimin de bunda etkili, itici güç olduğunu eklemeliyim.”

Salih Özbaran'ın eserlerinde ve çeşitli seminerlerde sunmuş olduğu bildirimlere bakıldığında, yazarın bazı konular üzerinde sıklıkla durduğu görülmektedir. Bu konular; tarihçilikle ilgili yapılan araştırmaların tek yönlü olması, çalışılan eserlerin halka yönelik olmadığı, klasik tarihçilik ile popüler tarihçiliğin arasında büyük farklar yaşandığı, çalışmaların çağdaş dünya tarihi ekseninde sürdürülmediğidir. Tarih eğitimi konusunda ise ezbercilik, yoğun ve gereksiz bilgi aktarımı, ders kitaplarının ideolojik bir araç olarak kullanımı, ders kitaplarının biz ve öteki kavramlarını oluşturan bir yapıda seyretmesi gibi konular, Özbaran'ın eserlerinde süreklilik göstermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Salih Özbaran'ın tarih ders kitapları ile ilgili eleştirilerinin temelinde, ders kitaplarının ideolojik bir araç olarak kullanımı yer almaktadır. Bu eleştirinin bağlamını, tarih ders kitaplarında Osmanlı tarihine geniş yer verilmesi oluşturmaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasında, egemen söylemin İslam merkezli bir vatandaş yetiştirme niyeti etkilidir. İktidar, kendisini meşrulaştıracak bir alan olarak ders kitaplarını kullanmaktadır. Egemen söylemin makbulünün yerine koyulacak olan vatandaş söylemi de benzer biçimde tahakküm ilişkileri kuracağından tarih ders kitapları ve iktidar ilişkisinde Özbaran'ın şikâyetçi olduğu benzer durumların yeniden ortaya çıkma ihtimali kendi içinde bir çelişkiyi barındırmaktadır. Başka bir deyişle Özbaran'ın tarih ders kitapları ile ilgili yapmış olduğu tartışmada, bir tarafıyla tarih müfredatını ve tarih ders kitaplarını tarih öğretiminin temel bileşeni olarak görmesi, diğer taraftan da tarih öğretiminin diğer bileşenlerini göz ardı etmesi dikkat çekmektedir. Tarih ders kitaplarındaki söylemin neliği değiştiğinde, tarih ders kitaplarındaki ötekileştirmelerin ortadan kalkacağı ön kabul olarak ortaya çıkmaktadır. Fakat tarih ders kitaplarında İslam merkezli bir vatandaş yetiştirmenin yerine Kemalist ve/veya başka bir vatandaş

yetiştirmenin konulması tarih ders kitaplarının ideolojik aygıt olma durumunu değiştirmemektedir.

Bu duruma ek olarak Özbaran'ın yaptığı tespitlerden bir diğeri, klasik tarihçilik ile popüler tarihçiliğin birbirinden çok uzak olduğudur. Özbaran'a (1983) göre, söz konusu olan bu ayırımın ortadan kaldırılması için popüler tarih çalışmalarına akademik tarihçiler yönelmeli ve sözde tarihçiler tarafından doldurulan bu alanda akademik tarihçiler faaliyet göstermelidir. Böylece akademik çerçevede oluşturulmuş olan akademik belgelerin topluma ulaştırılması sağlanacak ve entelektüel bilgi seviyesi de yükseltilmiş olacaktır. Bu şekilde bir önermede bulunan yazarın bu husus hakkında kişisel girişimlerinin bulunup bulunmadığı ve girişimlerinin ne derece etkili olduğu, çelişki yaratan bir husus olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca yine bu tutumu aydınlanmacı bir tavrın ürünü olarak da görmek mümkündür.

1963'ten bugüne tarih, tarih ders kitapları ve tarih eğitimi üzerine eserler veren Salih Özbaran bir tarafıyla Türkiye'deki tarihçilik geleneğinde, tarihin neliği konusunda tartışmalarla tarih yazımı alanını zenginleştirirken, diğer taraftan Türkiye'de tarih ders kitaplarındaki temel sorunları ve tarih öğretiminin pedagojik problemlerini tartışmaya açmıştır. Nitekim Salih Özbaran'ın tarih ders kitaplarında yapmış olduğu tartışma, daha sonraki yıllarda tarihin disiplin dışı amaçları çerçevesinde yapılan çalışmaların temel referans noktalarını oluşturmuştur.

Özbaran, hem Dokuz Eylül Üniversitesi Tarih Eğitimi Anabilim Dalı'nda hem de Tarih Vakfı'yla ortaklaşa yürüttükleri sempozyum ve çalıştaylarla, farklı disiplinlerden gelen araştırmacıların tarih ders kitapları üzerine düşünmesini ve tartışmasını sağlamıştır. 1990'lı yılların, tarih eğitiminin temel tartışma konuları arasında tarih ders kitaplarının ve tarih öğretim programlarının yer almasında katkısı oldukça büyüktür. Benzer biçimde Özbaran'ın yaptığı tartışmalar, tarih eğitimi, vatandaşlık ve kimlik çalışmalarının epistemolojik bağlamını oluşturmuştur. Bunun yanı sıra hem kendisi hem de yetiştirdiği öğrencileri, Türkiye'de tarih eğitimi çalışmalarına katkı sağlamaya devam etmektedir.

Kaynakça

- Ata, B. (2000). İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve tarih öğretimi, *Türk Kültürü*, 450 s. 590-602.
- Creswell, J. W. (2015). *Nitel araştırma yöntemleri: beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Çev. Ed. Bütün, M., Demir, S. B., (3. Baskı). Ankara: Siyasal.
- Demircioğlu, İ. H. (2008). Türkiye’de tarih eğitimin tarihi, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, cilt 6, Sayı 12, s. 431- 450.
- Dönmez, C. ve Oruç, Ş. (2006). *II. Meşrutiyet dönemi tarih öğretimi*, Ankara: Gazi.
- Keleş, H. ve Kiriş, A. (2006). Bir Osmanlı tarihçisi olan Ali Reşat’ın hayatı, eğitimciliği ve tarih öğretimi ile ilgili görüşleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt 14 Sayı 2. s. 571-586.
- Özbaran, S. (1977). *Tarih, tarihçi ve toplum*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Özbaran, S. (1979). Tarihçilik üzerine bazı çağdaş görüşler, *İ. Ü. Tarih Dergisi*, sayı 32, s. 587-606.
- Özbaran, S. (1983). Tarihçi ve toplum akademik tarihçiliğin topluma ulaştırılması üzerine, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, s.1-8.
- Özbaran, S. (1992, 12 Eylül). Çağdaş tarih öğretimi ve Atatürk dönemi, *Cumhuriyet Gazetesi*, s. 2.
- Özbaran, S. (1994, 5 Ekim). Tarih öğretimi yeniden yapılandırılmalı, *Cumhuriyet Gazetesi*, s. 4.
- Özbaran, S. (2011). *Geçmişi güncelleştirmek tarihçi imgesinden medya sözlüğüne*, İstanbul: Tarihçi.
- Özbaran, S. (2015). *Tarih, tarihçi ve toplum*, İzmir: Yakın.
- Özbaran, S. (1995). *Tarih öğretimi ve ders kitapları, 1994 Buca Sempozyumu*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Pamuk, A. (2014). *Kimlik ve tarih*, İstanbul: Yeni İnsan.
- Türk, C. İ. (2011). Osmanlı son dönem tarihçi – eğitimcisi Ahmed Refik (Altınay) ve tarih eğitimi, *History Studies*, 3/3 s. 351 – 362.

Yıldırım. A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin.

Extended Summary

Purpose

Examining the researches done about history education in Turkey, we see that researches done about this area don't date back to very old times. It is possible to explain this general acceptance with the history education discussions made during the 1990s, especially the history education discussions in Europe and the USA showing up in our country's academic field. Ignoring the first period (Turkey's modernization), it is known that contemporary discussions has started growing during the 1970s and in the later years, especially since the 1990s, history education studies have accelerated with the returning of the doctoral students sent aboard to Turkey. During this period, not only conceptual discussions but also action researches have been made about history education which enabled to obtain an important accumulation. In this study, it is aimed to determine the contributions of Salih Özbaran, who made studies in history and history education field and who is one of the first people starting to make studies in history education in Turkey, to this field.

Method

Case study research design was used in this study. For a specific point it was decided to use Salih Özbaran's history teaching studies. Data were collected by document analysis and interview. Beside Salih Özbaran's works also Özbaran's articles, which has published Cumhuriyet newspaper, being used. Furthermore, a semi-structured interview form was used with Özbaran and one of his students to gather research data.

Results

When the subjects that brought up for discussion by Özbaran which are about "we" and "the other" notions in history textbooks and the studies of Tarih Vakfı in Turkish history textbooks, came side by side, history education in 1990's became the main subject. It was analyzed Özbaran's works and his assertions it could be see that he focused on this subject. The subject is about unidirectionalism in history teaching,

ignoring the needs of Turkish society, serious differences between academical historiography and popular historiography, do not considering modern era history.

Rote learning and excrescent information giving, using history textbooks as ideological device, separating the community as “we” and “the others” could be seen in Özbaran’s books.

Discussion and Conclusion

Using the books as an ideological instrument is the main point of the Özbaran’s critics. He especially points out, Ottoman History’s position in the books – Ottoman history is the major subject of the history teaching book. Purpose of the state’s dominant discourse, raising citizens who have adoration to Islam, causes this situation. Government uses history teaching books for legitimating itself. The dominant discourse in the history teaching books, which will become the proper discourse in public, will make a connection with public and government. Özbaran criticize this situation because he thinks that same problems in past will repeat itself again. In another way to say he points out, he criticizes the method: ignoring the basic needs of history teaching and focusing only study programs and history teaching. It’s been considered, when the dominant discourse changes the alienation in the books will also be terminate, however replacing the Kemalist ideology with Islamic ideology will not change anything in history teaching. Also, Özbaran says, classical historiography and popular historiography are completely different. Özbaran (1983) says for annihilating this differentiation, academical historians should start to work on popular historiography. Thus, public will reach the academical materials and the intellectual information level will rise. However, if Özbaran fulfill that idea in his own life or not makes a conflict, draws an attention, but we can see it a production of an enlightened movement.

From 1963 to today, Özbaran, who wrote academical works about history textbooks and history textbooks, while he is contributing to the research about historiography in Turkey and history, he also started to discuss pedagogical and basic problems of the history textbooks in Turkey. Thus in future, these discussions became the main reference point in non-historical researches of history teaching.

Özbaran helped to questioning history textbooks, together with Dokuz Eylül University and Tarih Vakfı, for the students who came from other departments of social sciences. His contribution about making the history textbooks and programs one of the main subjects in history teaching in 1990's, is worthy to note. He also made an epistemological context with history teaching, citizenship and identity studies in his works. Beside all of these, he also keeps contributing to history teaching with educating students.